

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies

doi:10.15421/nvlvet8121

ISSN 2519–2701 print
ISSN 2518–1327 online

<http://nvlvet.com.ua/>

УДК 330.341

Кластеризація виробництва ветеринарних препаратів в умовах Євроінтеграції

Г.Д. Гарвас¹, П.М. Музика²
garvac@ukr.ua, myzukapavlo@ukr.net

¹Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок,
вул. Донецька, 11, м. Львів, 79019, Україна;

²Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
вул. Пекарська, 50, м. Львів, 79010, Україна

Интерес до кластерів у світі постійно зростає, наукові дослідження в різних країнах підтверджують, що саме впровадження кластерних структур – це запорука соціально-економічного розвитку та ефективного функціонування держави в цілому. Економіка територій, яка формується на основі кластерів, – це модель конкурентоспроможної та інвестиційно привабливої економіки, яка базується на використанні ефектів синергії та масштабу. Кластерні мережі територіально-виробничих систем є джерелами її факторами забезпечення високого рівня та якості життя населення, економічного зростання і сталого розвитку територій.

Сучасний розвиток економіки України – це підвищення конкурентоспроможності продукції, використання власних ресурсів для забезпечення потреб внутрішнього і зовнішнього ринку. Як свідчить світовий досвід, кластерний розвиток економіки країни базується на географічній близькості відповідних економічних видів діяльності, що дає можливість для вищого рівня продуктивності та інновацій. Важливими рушійними факторами у кластерній системі виступають безпосередня близькість виробника, постачальника сировини, постачальника послуг, науково-дослідні організації, навчальні установи, та інші установи в певній економічній галузі. Що стосується галузі ветеринарної фармації провідні місця на ринку займають підприємства-виробники які впроваджують кластерну систему в частині якості (система якості GMP). У впровадженні системи якості (GMP) на підприємствах-виробниках беруть активну участь і провідні науковці ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок, які тісно співпрацюють з такими країнами світу, як Польща, Чехія, Франція, Нідерланди, Німеччина, і інші та враховують набутий ними досвід. Обмін досвідом і знаннями через міжнародні науково-практичні конференції, тренінги, виставки і семінари – це складові кластерного підходу, який допомагає розвиватися галузі ветеринарної фармації в Україні та вирішувати проблемні питання як виробництва, так і участі підприємств ветеринарної медицини на ринку.

Ключові слова: кластер, кластерна система, кластерний підхід, система якості (GMP), конкурентоспроможність.

Кластеризация изготовления ветеринарных препаратов в условиях Евроинтеграции

Г.Д. Гарвас¹, П.М. Музика²
garvac@ukr.ua, myzukapavlo@ukr.net

Государственный научно-исследовательский контрольный институт ветеринарных препаратов и кормовых добавок, ул. Донецкая, 11, г. Львов, 79019, Украина;

Львовский национальный университет ветеринарной медицины и биотехнологий имени С.З. Гжицкого,
ул. Пекарская, 50, г. Львов, 79010, Украина

Citation:

Harvas, H.D., Myzuka, P.M. (2017). Clustering of the production of veterinary preparations in the conditions of Eurointegration. *Scientific Messenger LNUVMB*, 19(81), 118–122.

Интерес к кластерам в мире постоянно растет, научные исследования в разных странах подтверждают, что именно внедрение кластерных структур – это залог социально-экономического развития и эффективного функционирования государства в целом. Экономика территорий, которая формируется на основе кластеров, – это модель конкурентоспособной и инвестиционно привлекательной экономики, которая базируется на использовании эффектов синергии и масштаба. Кластерные сети территориально-производственных систем являются источниками и факторами обеспечения высокого уровня и качества жизни населения, экономического роста и устойчивого развития территорий.

Современное развитие экономики Украины, это повышение конкурентоспособности продукции, использование собственных ресурсов для обеспечения потребностей внутреннего и внешнего рынка. Как свидетельствует мировой опыт, кластерный развитие экономики страны базируется на географической близости соответствующих экономических видов деятельности, дает возможность для высшего уровня производительности и инноваций. Важными движущими факторами в кластерной системе выступают непосредственная близость производителя, поставщика сырья, поставщика услуг, научно-исследовательские организации, учебные учреждения и другие учреждения в определенной сфере экономики. Что касается отрасли ветеринарной фармации ведущие места на рынке занимают предприятия-производители внедряющих кластерную систему в части качества (система качества GMP). Внедрением системы качества (GMP) на предприятиях-производителях активное участие принимают и ведущие ученые ГНИКИ ветпрепаратов и кормовых добавок, которые тесно сотрудничают с такими странами мира, как Польша, Чехия, Франция, Нидерланды, Германия, и другие и учитывают приобретенный ими опыт. Обмен опытом и знаниями через международные научно-практические конференции, тренинги, выставки и семинары - это составляющие кластерного подхода, который помогает развиваться отрасли ветеринарной фармации в Украине и решать проблемные вопросы как производства, так и участия предприятий ветеринарной медицины на рынке.

Ключевые слова: Кластер, кластерная система, кластерный подход, система качества (GMP), конкурентоспособность.

Clustering of the production of veterinary preparations in the conditions of Eurointegration

H.D. Harvas¹, P.M. Myzuka²
garvac@ukr.ua, myzuka@ukr.net

¹State scientific research control institute of veterinary medicinal products and feed additives,
Donets'ka Str., 11, Lviv, 79019, Ukraine;

²Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv,
Pekarska Str., 50, Lviv, 79010, Ukraine

The interest in clusters in the world is constantly growing, and research in various countries confirms that the implementation of cluster structures is the key to socio-economic development and the effective functioning of the state as a whole. Economy territories, which is based on clusters is a model of attractive and competitive economy based on the use of synergy effects and scale. Cluster networks of territorial production systems are sources and factors of ensuring a high level and quality of life of the population, economic growth and sustainable development of territories.

The modern development of the Ukrainian economy is increasing of the competitiveness of products, using its own resources to meet the needs of the domestic and foreign markets. According to world experience, cluster development of the country's economy is based on the geographical proximity of the relevant economic activities, which provides an opportunity for a higher level of productivity and innovation. Important driving factors in the cluster system are the proximity of the manufacturer, supplier of raw materials, service providers, research organizations, educational institutions, and other institutions in a particular economic field. In the field of veterinary pharmacy, the leading places in the market are occupied by enterprises that implement the cluster system in terms of quality (GMP quality system). In the implementation of the quality system (GMP) in enterprises take active part the leading scientists SCIVP of veterinary medicinal products and feed additives which cooperate with such countries as Poland, Czech Republic, France, Netherlands, Germany, and others and consider gained their experience. The exchange of experience and knowledge through international scientific conferences, trainings, exhibitions and seminars is part of a clustered approach that helps to develop the field of veterinary pharmacy in Ukraine and solve the problem issues of both production and participation of veterinary medicine enterprises in the market.

Key words: Cluster, cluster system, cluster approach, the quality system (GMP), competitiveness.

Вступ

Значні ресурси для розвитку вітчизняних підприємств ветеринарної медицини, відповідно їх економіки в сфері взаємодії підприємств ефективно можуть проявитися через утворення територіальних кластерних структур. Великі підприємства-виробники володіють могутніми основними фондами, більш сучасним обладнанням, значними виробничими площами і в ряді випадків можуть виступати як замовники для малих підприємств у виробництві, торгівлі, послугах. Це в свою чергу підвищить якість, збільшить асортиментний перелік та конкурентоспроможність продукції вітчизняного виробника, що в повній мірі забезпечуватиме попит споживачів на продукцію.

Створення кластерних структур, як ключового фактору інновації досліджували такі зарубіжні вчені як, М. Портер, М. Фрідмен, В. Сенденберг, Р. Джонсон, а також проблематикою підвищення ефективності ветеринарного обслуговування вітчизняні науковці І. Коцюмбас, В. Величко, Ю. Косенко, П. Музика, А. Гримак, О. Гаврилюк (Khasaiev and Mikhieiev, 2003; Velychko et al., 2008; Poperechnyi and Babych, 2010; Mnykh and Heleta, 2012). Оправданим є те, що

об'єднання декількох кластерів можуть бути представлені пріоритетними державними програмами, розвитку галузі ветеринарної медицини, що в свою чергу підвищить ефективність державного регулювання ветеринарної медицини зокрема. Наше завдання полягає в оцінці та обґрунтуванні ефективності впровадження кластеризації виробництва ветеринарних препаратів в Україні, та підприємств, які функціонують в умовах кластерних об'єднань.

Завдяки кластерному підходу провідні компанії європейських країн досягли лідерства на світовому ринку ветеринарної фармації. Європейський досвід нам показує ефективність підприємств (фірм) фармацевтичного напрямку за таких умов, що дає можливість займати чільне місце на світовому ринку ветеринарії.

Результати та їх обговорення

Аналізуючи досвід кластеризації у таких країнах світу, як Швеція, Нідерланди, Німеччина, Швейцарія, США, Франція, Японія, де ініціатором виступила держава, кластери отримали законодавчу підтримку своєї діяльності, що сприяло отриманню податкових пільг, субсидій та включення у цільові програми.

Таким чином, у світовій практиці функціонування виробників у кластерних системах створює умови для стимулювання інноваційних підприємств, що й підтверджують дослідження науковців:

- пряме фінансування (субсидії, позики), які сягають 50% витрат на створення нової продукції та технологій (Франція, США);
- надання позичок, у тому числі без виплати відсотків (Швеція);
- цільові дотації на науково-дослідні розробки (практично у всіх країнах);
- створення фондів впровадження інновацій з обліком можливого комерційного ризику (Німеччина, Франція, Швейцарія, Нідерланди);
- безоплатні позички, що досягають 50% витрат на впровадження нововведень (Німеччина);

- зниження державних зборів для індивідуальних винахідників (Австрія, Німеччина, США);
- відстрочка сплати мита або звільнення від нього, якщо винахід стосується економії енергії (Австрія);
- безкоштовне ведення діловодства за заявками індивідуальних винахідників, безкоштовні послуги патентних повірників, звільнення від сплати мита (Нідерланди, Німеччина).

Кластерний підхід – це передусім нова управлінська технологія, що дозволяє підприємствам-виробникам підвищити конкурентоздатність, як продукції на ринку так і галузі в цілому, зокрема за рахунок доступу до більшої кількості постачальників та послуг підтримки, адаптованих до вимог споживача.

Для прикладу в Україні була створена Асоціація «Ветпромспілка», до якої ввійшли потужні виробники ветеринарних препаратів і кормових добавок, які давно позитивно зарекомендували себе на ринку ветеринарної фармації. Проблема кластеризації для вітчизняних підприємств ветмедицини є актуальною, зокрема в частині забезпечення якості і безпечності продукції для ветмедицини. Це особливо важливо, так як контрольні дослідження показують, що на ринок ветеринарних препаратів поступає продукція сумнівної якості, фальсифікована, незареєстрована. Проаналізувавши стан ринку і оцінивши результати моніторингових досліджень співробітниками ДНДКІ ветпрепаратів і кормових добавок у торговій мережі ветеринарних аптек виявлено більше 16% незареєстрованих препаратів: із них 1,5% – вітчизняного виробництва, більше 30% – препарати виробництва Російської Федерації, а також закордонного виробництва інших країн.

В той же час, п'ятдесят відсотків ринку продукції для ветеринарної медицини займають вітчизняні виробники, які випускають якісну, безпечну продукцію в асортименті і вона може конкурувати з іноземною (таблиця 1).

Таблиця 1

Вітчизняні підприємства з виробництва ветеринарних препаратів – лідери на ринку (за даними інформачії підприємств)

Назва виробника	Асортимент ветеринарних препаратів (кількість)
ТОВ «Бровафарма» (Київська обл.)	135
ПрАТ ВВП «Укрзооветпромстач» (м. Київ)	95
ТОВ «Ветсинтез» (Харківська обл.)	111
ТОВ «БіоТестЛабораторія» (м. Київ)	99
ТОВ фірма «Продукт» (Харківська обл.)	67
ТОВ АТ «Біофарм» (м. Харків)	62
ПП фірма «Фарматон» (Рівненська обл.)	125

Якщо говорити про активне впровадження кластеризації у виробничих галузях ветеринарної медицини, то в цій роботі має бути зацікавлена держава. Державна політика повинна базуватися на чіткій та ціленаправленій фінансовій підтримці, взаємодії дослідників та представників підприємств ветеринарної медици-

ни, в т.ч., громадських організацій та органів місцевої влади, створенні інформаційних центрів для роз'яснення суті та позитивних характеристик кластерних об'єднань.

Вчені відзначають, що в Україні використання кластерної форми організації виробництва і сфери

послуг гальмується недостатнім нормативно-правовим забезпеченням та пасивністю до вирішення цих проблем відповідних урядових структур. Не дивлячись на це, окремі власники бізнесових структур, за останні роки в різних областях України створюють близько 35 локальних кластерів різного спрямування. Для прикладу розвивається харчовий і туристичний кластер в Хмельницькій області, де протягом короткого часу їхньої роботи освоєно кілька десятків нових продуктів. Молочний кластер «Галичина» у Львівській області, у рамках якого об'єднують зусилля фермери, постачальники молока, переробні підприємства, виробники сирів та іншої продукції.

Проаналізувавши сучасний стан наукового і виробничого потенціалу, розвиток інфраструктури, наявність кваліфікованих працівників тощо, у ветеринарній галузі можна віднести такі області як Київська та Харківська, до одних з найперспективніших регіонів у створенні ветеринарних кластерів.

Європейська комісія з питань розвитку кластерних об'єднань зазначає, що «бути частиною кластера – важлива конкурентна перевага бізнесу». Кластери допомагають заповнити прогалину між бізнесом, дослідженнями та ресурсами, таким чином швидше видаючи знання на ринок. Успішні кластери пропагують інтенсивну конкуренцію одночасно зі співпрацею. Найважливішими цілями кластеризації, крім отримання прибутку, який за своїм розміром перевищує суму прибутків структурних підрозділів (або окремих підприємств), є досягнення надійності та стабільності їхньої господарської діяльності, забезпечення при цьому додаткових робочих місць у своєму регіоні. Отже, кластеризація або об'єднання підприємств є особливою формою організації виробництва та управління, яка прискорює доведення товарів та послуг до кінцевого споживача, сприяє встановленню тривалих і стабільних зв'язків між підприємствами галузі та підвищенню ефективності їх функціонування.

Кластерний розвиток підприємств, які випускають ветеринарні препарати, як фактор збільшення національної і регіональної конкурентоспроможності окремих підприємств ветеринарної медицини, може стати характерною ознакою сучасної інноваційної економіки. Аналіз доступного досвіду націлює нас на те, що під кластеризацією у ветеринарній медицині слід розуміти концентрацію та спеціалізацію виробництва продукції для ветмедицини і тваринництва на певних територіях з дотриманням наступної послідовності: виробництво – зберігання – транспортування – реалізація. Ця послідовність в повній мірі задовольнятиме потреби споживача у якісній продукції та збільшенні прибутків учасників кластеру. Зрозуміло, що для реалізації кластерної моделі розвитку і функціонування підприємств ветеринарної фармації, необхідно забезпечити виконання відповідних умов:

- збалансувати економічні інтереси учасників кластера;
- сформувати інформаційне середовище і навчити персонал;

- відпрацювати питання консультативної підтримки;
- визначитись у питаннях інтеграції в кластері;
- напрацювати пропозиції щодо інвестиційно-інноваційної підтримки.

Досвід пострадянських країн, які побудували кластерну систему у ветеринарній фармації, підтверджує переваги кластерних структур, а також привертає увагу і до проблемних питань (недоліків).

До переваг можна віднести:

- зниження трансакційних витрат;
- збільшення темпів інновацій;
- підвищення інвестиційної привабливості;
- зростання потенціалу експорту;
- наявність спеціалізованих постачальників, кваліфікованих працівників;
- удосконалення відносин між партнерами, ефект синергії;
- зміцнення власного конкурентного статусу і інші.

До недоліків:

- недостатність капіталу;
- ієрархічність зв'язків;
- відсутність зацікавленості місцевих органів влади у реалізації кластерного підходу;
- недостатня правова база відносно створення і функціонування кластера;
- можливість втрати державою закордонного інвестора.

Висновки

Кластеризація як метод інтеграції (об'єднання) підприємств дозволяє не лише захищати виробників ветеринарних препаратів, на ринку продукції, а й підвищувати конкурентоспроможність вітчизняної продукції, оптимізувати роботу підприємств, учасників кластеру, з впевненістю працювати над реалізацією своїх пріоритетів на ринку. Також кластеризація допомагає в реалізації загальнодержавної політики покращення економіки України, серед яких і галузь ветеринарної медицини. В свою чергу – цей шлях приведе до зміцнення фінансово-інвестиційного потенціалу галузі, а також забезпечить соціально-економічну захищеність споживача від закордонної продукції.

Перспективи подальших досліджень. На перспективу, плануються дослідження з вивчення ефективності роботи вітчизняних підприємств потенційних учасників кластерних об'єднань.

Бібліографічні посилання

- Mnykh, O.B., Heleta, Yu.I. (2012). Aktualni problemy rozvytku farmatsevychnoho rynku ta pidkhody yikh vyrishennia. Visnyk «Lohistyka» Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». 749, 207–214 (in Ukrainian).
- Velychko, V.O., Duma, I.R., Holub, I.A., Harvas, H.D., Hrymak, A.V. (2008). Ekonomichna efektyvnist vyrobnytstva ta pererobky produktiv silskoho

- hospodarstva. Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii imeni S. Z. Hzhyskoho. Seriia «Veterynarni nauky». 10, 2(37), 230–233 (in Ukrainian).
- Khasaiev, H.R., Mikhieiev, Yu.V. (2003). Klastery – suchasni instrumenty pidvyschennia konkurentozdatnosti rehionu (cherez partnerstvo do maibutnoho). Kompas promyslovoi restrukturyzatsii. 1, 1–13 (in Ukrainian).
- Poperechnyi, S.I., Babych, L.V. (2010). Monohrafiia Formuvannia rynku veterynarnykh posluh. Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii» (in Ukrainian).
Internet-resurs: [http://www.consumer.gov.ua/Content/Pages/ Reestri/ 38/](http://www.consumer.gov.ua/Content/Pages/Reestri/38/)
Internet-resurs: <http://www.scivp.lviv.ua/>

Received 18.09.2017

Received in revised form 16.10.2017

Accepted 20.10.2017